លក្ខណៈពិសេស នៃជនជាតិខ្មែរ

ជនជាតិខ្មែរ ភាគច្រើនមានសម្បុរស្រអែម គឺមិនខ្មៅពេក មិនសពេក មានកំពស់មធ្យម ប្រមាណ ១៦០ ស.ម សម្បុរភ្នែកទ្រង់ខ្មៅ សក់រួញ ឬរួញអង្កាដី មិនជាត់ មិនស្គម លលាដ៍ក្បាលមិនវែង មិនមូល គឺកណ្ដាល (Meso-cephalic) បបូរមាត់មិនក្រាស់ពេក មិនស្ដើងពេក ។ លក្ខណៈដូច្នេះ យើងអាចប្រៀបធៀបស្រដៀង ឬលក្ខណៈដូចពួកមនុស្សនៅលើកោះមេឡាណេស៊ី (Melanesia) តាំងនៅលើផ្ទៃមនុស្សសមុទ្រប៉ែកខាងកើត ខាងត្បូង និងខាងលិចប្រទេសអូស្ត្រាលី (Australia) ។ មេឡាណេស៊ី ប្រកបដោយកោះច្រើនណាស់ មានកោះនូគីនៀ New Guinea ជាដើម មានប្រជាជនច្រើនអំបូរ ។ គេចែកជាក្រុមធំបីគឺ Papuan Negroid និង Melanesian ។ ពាក្យថា Melanesia ជាពាក្យក្រិតញែកបានពីរម៉ាត់ : Melas (ខ្មៅ) និង Nesos (កោះ) រួមជា Melanesia ប្រែថា កោះមានមនុស្សសម្បុរខ្មៅ ។ តែមនុស្សលើកោះដែលហៅថាមេឡាណេស៊ីនោះ មានពណ៌ខ្មៅល្មមទេ សក់រួញ បបូរមាត់ និងលលាដ៍ក្បាលមិនធំ មិនតូច ។

ឯប្រជាជាតិខ្មែរសព្វថ្ងៃ ប្រើពាក្យថា មេ ឬ ម៉ែ ។ អ្នកមានមុខដំណែងក្នុងឃុំ - ស្រុក គេតែងហៅថា មេឃុំ មេស្រុក មេកន្ទ្រាញ មេបា មេធ្មប់ មេកង មេទ័ព ។ល។ ប្រវត្តិខ្មែរអតីតៈ បញ្ជាក់អោយឃើញថា យកស្រីជាធំ គឺបូជាស្ត្រីភេទ ឧទាហរណ៍ : ព្រះនាងរាជិនី ឬ លីវយី ជារាជិនីប្រមុខខ្មែរ សម័យផ្ដើមប្រវត្តិសាស្ត្រ ។ បើយើងពិចារណាវប្បធម៌ជនជាតិមេឡាណេស៊ី ដូចពោលមកហើយនោះ ក៏ឃើញថាមានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នាទៀត គឺជនជាតិមេឡាណេស៊ីនេះ រាប់ពូជខាងម្ដាយជាគោល (Meternally) ក្នុងការបន្តពូជក្នុងគ្រួសារមួយ ៗ ។ លោកសឺដែស (G.Coedes) បាននាំសំដីលោក Venleur មកអាងក្នុងសៀវភៅរបស់លោកថា ពួកមនុស្សនៅលើផ្ទៃសមុទ្រដែលគេអោយឈ្មោះ Austronesoid នេះ សុទ្ធតែលើកម្ដាយជាធំទាំងអស់ (Metriachate) ។

ជំនឿអ្នកតា : ប្រជាជាតិខ្មែរសព្វថ្ងៃ មានជំនឿម្យ៉ាង យ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួនថា នៅតាមភូមិ ឃុំ ស្រុក ខេត្ត និងនគររបស់ខ្លួន មានវិញ្ញាណក្ខន្ធបុព្វបុរសខ្លួន ដែលមានឈ្មោះថាអ្នកតា បីបាច់រក្សាទៅតាមជាន់ថ្នាក់ ។ អ្នកតាទាំងឡាយនោះ ចេះរៀបចំតំបន់ស្រុកទេស ហើយរើសចៅក្អាក់ងារដែលមានបច្ចេកទេស អោយទៅនៅប្រចាំ ដូចជា អ្នកតាព្រះឥសូរ, អ្នកតាព្រះនារាយន៍, អ្នកតាដងកើ ជាអ្នកចាំត្រួតត្រា រក្សាអាណាខេត្តប្រទេសទាំងមូល ។ ឯនៅតាមខេត្ត គេប្រគល់តំណែងជូនដល់អ្នកតាឃ្លាំងមឿង តែនៅតាមស្រុកដោយច្រើន គេហៅតំណែងទៅតាមស្រុកដែលអ្នកតានៅ, ឧទាហរណ៍ : អ្នកតាបាណន់ (បាត់ដំបង) អ្នកតាពាមសីមា, អ្នកតា ប (ប៉ៃលិន) ។ល។ នៅតាមផ្ទះសំបែង គេប្រគល់

ឱ្យអ្នកតាមេភូមិ ដែលមានឈ្មោះថាព្រះភូមិ ជាអ្នករក្សាអាណាខេត្ត ត្រឹមបរិវេណភូមិប៉ុណ្ណោះ ។ ក្នុងសៀវភៅព្រះរាជពិធីទ្វាទសមាស បានសន្និដ្ឋានតាមសេចក្តីក្នុងច្បាប់ព្រះរាជគ្រូមហាឫសីបន្ទូលទុក លេខ គ. ៥០ មានពាក្យថា «អ្នកទេព្តា» ច្រើនអន្ទើក្នុងបទបួងសួង ។ ពាក្យ «អ្នកទេព្តា» នេះ អាចរួញទៅជា អ្នកតា ។ ពាក្យនេះ ឃើញថាមិនអាចក្លាយទៅបានទេ ព្រោះនៅទំព័រទី ១ លោកថា ពាក្យថា «អ្នកតា» ជាភាសាខ្មែរ គូគ្នានឹង «អ្នកដូន» ។ យើងយកពាក្យថា «អ្នកតា» មកពិចារណាមើល តើដូចពាក្យថា «អ្នកទេពតាទេ ?» យើងក៏ឃើញថា : ពាក្យថា អ្នកតា ជាពាក្យខ្មែរសុទ្ធ ដូចលោកអាងមែន ប៉ុន្តែ ពាក្យថា អ្នកទេពតា ជាពាក្យកូនកាត់ខ្មែរ + បាលី ។ ម្យ៉ាងទៀត ខ្មែរមានពាក្យថា អ្នកដូន ក្លាយមកពីអ្នកទេពដូន បានឬទេ ? ឆ្លើយថា មិនអាចដូច្នេះបានទេ គឺពាក្យថា អ្នកតា ក៏ជាអ្នកតារបស់ខ្មែរ ឯពាក្យថាទេពតា ក៏ជាទេពតារបស់ឥណ្ឌា ទើបត្រូវ ។

ខ្មែរយើងរាប់អានអ្នកតា តាំងពីបូរាណកាលមក ។ កំណត់កត់ហេតុចិនសម័យរាជវង្សធិន (ព.ស ៨០៨ – ៩៦២) បានពោលដល់ប្រទេសនគរភ្នំថា អ្នកស្រុកនគរភ្នំ គោរពរាប់អានខ្មោច ទេវតាណាស់ គេធ្វើរូបដំណែលដោយសំរឹទ្ធិ ។ ដល់ខ្មែរឡើងកាន់ភាពជាមហាអំណាច រវាង ព.ស ១៣៥០ – ១៨៥០ ក៏ឃើញថា នៅកាន់ខ្ជាប់អ្នកតា នៅឡើយដែរ ។

តាមកិច្ចការស្រាវជ្រាវ មានទស្សនៈយល់ឃើញអំពីរឿងអ្នកតា ដូចតទៅនេះ :

ប្រជាជនខ្មែរ តាំងពីបូរាណព្រេងនាយ មានការគោរពបូជារហូតដល់អោយអភិសិទ្ធិផ្សេង ៗ ក្នុងក្រុមរបស់ខ្លួន ។ វីរបុរសដូចនេះ មានឈ្មោះថាជាអ្នកតស៊ូ ។ ពាក្យថា ត នេះ មានន័យពីរគឺ ១- បានដល់ន័យថាភ្ជាប់, ២- បានដល់ន័យថា ការពារ ឬស៊ូ ។ ពាក្យថា រ បើធ្វើអោយទៅជាករណនាម ទៅជាតំណ (បន្ត), តំណ បើជានាមនាមដែលជាឈ្មោះវត្ថុ ឬមនុស្ស យើងមានពាក្យថាថ្ន (វត្ថុដែលតគ្នា) អ្នកត (គឺអ្នកតស៊ូ), តាមលំអានប្រពៃណី និងរបៀបភាសាខ្មែរ ដូចជំរាបមកនេះ ឃើញថា ពាក្យថា «អ្នកតា គួរវិវត្តន៍មកអំពី «អ្នកត» ។ ឯពាក្យមួយទៀតគឺ ពាក្យថា «តល្ង» ដែលធ្លាប់ប្រើពីបូរាណ សព្វថ្ងៃសរសេរថា "ដល់" បើធ្វើអោយទៅជានាម ត្រូវថា «ត្នល់» ។ សព្វថ្ងៃថា «ថ្នល់» (ផ្លូវដែលសន្ធឹងពីម្ខាងទៅដល់ម្ខាង) ។ មនុស្សដែលយកដៃអោយទៅដល់អ្នកម្នាក់ទៀត ហៅថា អ្នកដល់ (អ្នកដាល់) បើតាមលំអាននេះឃើញថា ពាក្យថា «អ្នកត» គួរគូនឹងពាក្យថា អ្នកតល្ង (អ្នកដល់) អ្នកទាំងពីរនេះ សុទ្ធតែខ្លាំពូកែទាំងអស់ គឺជាអ្នកតទល់នឹងសត្រូវ ដើម្បីស្រុកទេរបស់ខ្លួន ។ ពាក្យទាំងពីរម៉ាត់នេះ គួរក្លាយមកជា អ្នកតា, អ្នកដូន ដូច្នេះ ។

ប្រជជនពួក Pigmoid, Negroid, Papuan ហើយនិង Melanesian នៅលើកោះដែលហៅថា Melanesia នោះ តាមសេចក្តីរាយការណ៍របស់លោក Roland W. Force បានអោយដឹងថា ប្រមុខ ឬ

មេនាំក្រុមរបស់ខ្លួន ត្រូវតែជា «អ្នកតស៊ូ» ដ៏ល្បី ហើយមានឈ្មោះសំឡេងល្អ (prowess) ទើបត្រូវជ្រើសរើសជាប្រមុខរបស់គេបាន ។ ពួកអ្នកនៅម៉្តុំកោះ នៃអាណាបរិវេណអូស្ត្រាលីនេះ និយមធ្វើរូបគោរព ព្រោះគេមានជំនឿក្នុងរូបគោរព (Totemic belief) នេះ យ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួន ។ ខ្ញុំជឿជាក់ថា រូបគោរពដូច្នេះ គឺជារូបតំណាងវីរបុរសរបស់ពួកខ្លួនជាមិនខាន, ត្រង់នេះ យើងគួរប្រៀបធៀបនឹងខ្មែរយើងដែលគេសាងរូបអ្នកតា ដើម្បីជាតំណាងវីរជនដែលតស៊ូដើម្បីការពារពូជ ឬទឹកដីរបស់ខ្លួន (សព្វថ្ងៃ យើងឃើញគេសាងរូបសំណាកអ្នកពូកែ សឹងគ្រប់ខេត្ត ប៉ុន្តែ គេនិយមហៅថា អនុស្សាវរីយ៍ទៅវិញ) ។

អំពីការសែនព្រេន បន់ស្រន់ : តាមសេចក្តីពយការណ៍របស់លោក Roland ដដែលនេះ បានបញ្ជាក់ថា «..... គ្រឿងឧបករណ៍ប្រើក្នុងពិធី (បួងសួងថ្វាយដល់ខ្មោច) នោះ គេត្រូវត្រៀមយ៉ាងវិចិត្របញ្ចង់ ។ ក្នុងពិធីនេះ តែងតែមានការជប់លៀង និងមានរបាំរាំរែកផង ។ អ្នកកោះ Melanesia នោះមានការខ្លាចវិញ្ញាណក្ខន្ធបុព្វបុរស, ខ្លាចខ្មោច, ខ្លាចស្ថានទី, រហូតដល់ខ្លាចរបស់ដែលគេមើលមិនឃើញ (ដូច្នេះ កាលបើមានអ្វីមួយ) កើតឡើង គេតែងតែបួងសួង បន់ស្រន់ថ្វាយនេះ - នោះ ដោយមានមេមត់ (Behaviour) ជាអ្នកបញ្ចូលរូប .....» ។

តាមសេចក្តីពយការណ៍ខ្លីរបស់លោក Roland ដូចជំរាបមកនេះ គួរអោយជឿតែម្តងថា ប្រជាជាតិខ្មែរ គួរបានបន្តទំនៀមការសែនព្រេន លៀងអារក្សថ្វាយតង្វាយដល់ខ្មោចបីសាច ឡើងអ្នកតាមកពីពួក Melanesia ជាមិនខាន !

អំពីគ្រឿងអាវុធ : អំពីការប្រើអាវុធ ធ្នូ ព្រួញ សរ ស្នា លំពែង ។ល។ ខ្មែរយើងហាក់ដូចទើបតែឈប់ប្រើអាវុធបែបនេះ នៅពេលមិនយូរកន្លងមកហើយ ។ ការប្រើអាវុធបែបនេះ ខ្មែរធ្លាប់ប្រើមកយូរយារណាស់មកហើយ ភ័ស្តុតាងដែលយើងសំអាងក្នុងរឿងនេះ គេឃើញមានសេចក្តីក្នុងសិលាចារឹកចាម្ប៉ា ថា កៅណ្ឌិន្យ ក្រោយពីបានលំពែងអំពីព្រាហ្មណ៍អស្វទមន កូនរបស់ទ្រោណៈហើយ ក៏គ្រវែងទៅដើម្បីជាគ្រឿងសំគាល់ដល់កន្លែងតាំងក្រុងនាអនាគតកាល ស្រេចហើយបានអភិសេករួមរស់ជាមួយព្រះរាជបុត្រីស្តេចនាគ ព្រះនាមព្រះនាងសោមា ..... ។ ភ័ស្តុតាងក្នុងរឿងនេះមួយកន្លែងទៀត យើងបានមកពីកំណត់កត់ហេតុរបស់រាជទូតចិនពីរគណៈប្រតិភូគឺ កាំងថៃ និងជូយិង ថា កៅណ្ឌិន្យ អាចមកពីប្រទេសឥណ្ឌា ឬមាលេយ៍ បានយល់សប្តថាបុព្វបុរស (ទេវតាបុព្វបុរស) របស់ខ្លួន បានអោយធ្នូមកខ្លួន ហើយបានដឹកនាំខ្លួនអោយទៅដោយសារសំពៅជំនួញ ។ ព្រឹកឡើងបានទៅកាន់ព្រះវិហារ (បូជនីយដ្ឋាន) នៅទីនោះ បានឃើញធ្នូនៅនឹងគល់ឈើរបស់បីសាច ។ តមក បានដោយសារសំពៅមកដល់ក្រុងនគរភ្នំ ដោយអំណាចទេវឫទ្ធិស្តេចស្រីនៃនគរនេះ ព្រះនាម លីវ យី ចង់ប្លន់ដណ្តើមយកសំពៅ ដោយហេតុនេះ កៅណ្ឌិន្យ ទើបបាញ់សរពីធ្នូសិល្ប៍របស់ខ្លួនត្រូវ សំពៅព្រះនាង

លឺវ យី ។ ដោយការភិតភ័យ ទើបព្រះនាងញ៉មចាញ់ ។ កៅឌិន្យបានយកព្រះនាងជាភរិយា ....» ។

នៅតាមផ្ទាំងជញ្ជាំងថ្មនៅអង្គរ យើងអាចសង្កេតឃើញពលទាហាន ឬព្រះរាជាកាន់ធ្នូ ឬលំពែងជាប់នៅដៃច្រើនណាស់ រាប់មិនអស់ ។

ខ្មែរមានអាវុធដូច្នេះ គួរជឿថាមានពូជមកពីពួកមនុស្សនៅតាមកោះនានានៃអូស្ត្រាលីដែរ ព្រោះមនុស្សដូចពោលមកនេះ មានប្រើធ្នូ ប្រើសរ រហូតដល់សព្វថ្ងៃ ។

ទិសខ្មោច : គួរអោយសង្កេតថា ទិសផ្សេង ៗ ដែលខ្មែរយើងហៅសព្វថ្ងៃ ជាពាក្យខ្មែរសុទ្ធ គ្មានខ្ចី ឬ ប្រឡំយកសំដីជាតិណាមកប្រើទេ ។ អំពីការសន្មតហៅទិសថា ខាងជើង ខាងត្បូង ខាងកើត និងខាងលិចដូច្នេះអាចកើតឡើងដោយសារពិធីកប់ខ្មោច ។ ខ្មែរពីបូរាណ មុនទទួលកាន់លទ្ធិពុទ្ធសាសនា គង់និយមការកប់សាកសព ក្រោយពេលស្លាប់ទាំងអស់ ។ លុះដល់សព្វថ្ងៃ យើងក៏ឃើញថាប្រជាជាតិនៅតែនិយមកប់សាកសពនៅឡើយ ។

ឯទិសដែលខ្មែរខ្លាច មិនហ៊ានដេកបែរក្បាលទៅរកសព្វថ្ងៃគឺ ទិសខាងលិច (ជួនកាល ហាក់ដូចជាមិនហ៊ានបែរក្បាលទៅខាងត្បូងផង) ប្រពៃណីដូច្នេះ គង់មកអំពីពិធីកប់សាកសព គឺគេនិយមអោយក្បាលសពទៅទិសខាងលិច ឬខាងត្បូង ។ ឯហេតុផលដែលយើងអាង ហាក់ដូចជាថា ទិសខាងកើត បានដល់កំណើតដែលយើងបានកើតជាមនុស្ស លុះដល់យើងបាត់បង់ជីវិតទៅ ហាក់ដូចជាកំណើតមនុស្សលិចបាត់ទៅដែរ ។ បើតាមទស្សនៈខ្ញុំផ្ទាល់ ខ្មែរបូរាណ ប្រហែលជឿថា ទិសដែលព្រះអាទិត្យរះ គឺជាកំណើតរបស់មនុស្ស ឯទិសដែលព្រះទិន្នករលិចទៅវិញនោះ ប្រៀបបាននឹងការចាកលោកនេះទៅវិញនៃមនុស្សម្នាក់ ៗ ។

ទស្សនៈខាងលើនេះ គ្រាន់តែព្រាង ៗ ស្រពិចស្រពិល មិនច្បាស់លាស់ យើងអាចជឿថា ខ្មែរជំនាន់មុន អាចមានហេតុទូលំទូលាយជាងនេះទៅទៀត ក៏សឹងបាន ។ ហេតុដែលបុព្វបុរសខ្មែរយើងមានពិធីដូច្នេះ អាចមានទំនាក់ទំនងអំពីជំនឿខាងលទ្ធិ ដែលយើងបង្កើតយូរណាស់ មុនទទួលកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាម៉្លេះ ។

តាមលទ្ធផល ដែលអ្នកប្រាជ្ញបុរាណវិទ្យា (Archeoligist) បានពិនិត្យរកទិសសាកសពដែលគេបានជីកឃើញនៅយុគណេអូលីទិច (Neolithic) នៅលើផ្ទៃដីប្រទេសថៃ មានលក្ខណៈជាភាគរយ ដូចតទៅនេះ :

- សពបែរក្បាលទៅទិសខាងត្បូង មាន ២១,៩ %
- សពបែរក្បាលទៅទិសខាងលិចឆៀងខាងត្បូង មាន ៣៤,១ %
- ឯទិសក្រៅពីនេះ មានលទ្ធផល ២ – ៣ % ប៉ុណ្ណោះ ។

ជំនឿខ្មែរអំពីទិសខ្មោច ដូចជំរាបមកនេះ ក្រៅអំពីមានលក្ខណៈដូចគ្នានឹងសាកសពដែលគេបានជីកឃើញសពមនុស្សជំនាន់ Neolithic ហើយ ក៏នៅមានលក្ខណៈដូចគ្នានឹងពួកមនុស្សដែលលោក ពីវេត P. Pivet ហៅថា «ពួកសមុទ្រ» (Oceanien) ។ ពួកសមុទ្រនេះ ខ្ញុំសំដៅយកមនុស្ស ដែលលោក ជីន យូឌីន បានពោលទុកក្នុងសៀវភៅរបស់លោក (Foot Note) ថា គឺជាពួកឥណ្ឌូនេស៊ី ចាកន (Jakan) មេនត្រា (Mentra) សេមាំង (Semung) និងសាកៃ (Sakai) ។ នេះជាឧទាហរណ៍ ក្នុងការប្រៀបធៀប :

ជាតិផណ្ឌូនេស៊ី និយមកប់ខ្មោចអោយបែរក្បាលទៅទិសខាងលិច ព្រោះគេជឿថា នៅទិសនេះមានរូងដែលអាចចុះទៅកាន់ពិភពបាតាលបាន – រូងនេះជាផ្លូវដែលព្រះអាទិត្យចុះទៅបញ្ចាំងរស្មីនៅពិភពបាតាល ក្រោយដែលបញ្ចាំងលើមនុស្សលោករួចហើយ ។ ជួនកាល កប់ខ្មោចនៅពេលព្រះអាទិត្យកំពុងតែអស្តង្គត ដើម្បីអោយព្រះអាទិត្យជួយនាំវិញ្ញាណក្ខន្ធទៅផង ។

ពួកអ៊ូស៊ុន (Ousun) ក៏និយមអោយសពបែរក្បាលទៅខាងលិចដែរ ព្រោះមានជំនឿថា ពិភពបាតាលនៅខាងលិច ។

ពួកមេនត្រា (Mentra) និយមកប់ខ្មោចដោយអោយសាកសពអង្គុយ ឬឈរបែរមុខទៅខាងលិច (ពិធីនេះទេដឹង ដែលខ្មែរអ្នកមានឋានន្តរសក្តិខ្ពស់បានទទួលមក .... ព្រោះដោយច្រើន ខ្មែរអោយសពអង្គុយក្នុងកោដ្ឋ .....») ។

ពួកសេមាំងនៅប្រទេសម៉ាឡេស៊ី មានជំនឿថា មនុស្សស្លាប់ហើយ វិញ្ញាណក៏នឹងធ្វើដំណើរទៅកាន់ស្រុកដែលមានដើមស្រស់ (Screw Pines and Match-Pines) នៅទីនោះ មានរូងដែលជាផ្លូវនៃព្រះអាទិត្យគោចរ ក្រោយថ្ងៃលិច ។

ពួកនេគ្រីតូស (Megritos) និងពួកសាកៃ ដែលនៅលើជ្រោយម៉ាឡេស៊ី ក៏និយមសាកសពបែរទៅខាងលិចដែរ ព្រោះមានជំនឿថា ទិសនេះជាផ្លូវដែលខ្មោចដើរ ។

រួចមកហើយនេះ យើងកំពុងតែស្រាវជ្រាវរកដាន ដើម្បីដើរអោយដល់ចំណុចដែលថា «តើខម និង ខ្មែរ ជាជាតិតែមួយ ឬផ្សេងគ្នា ?» ។

តាមលក្ខណៈផ្លូវកាយ និងវប្បធម៌នៃសង្គម ដែលស្រដៀង ឬដូចគ្នារវាងជនជាតិខ្មែរ និងពពួកមនុស្សបូរាណ ដែលសព្វថ្ងៃរស់នៅលើផ្ទៃមហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិក និងតាមព្រៃព្រឹក្សាជ្រៅក្នុងអាស៊ីអាគ្នេយ៍នោះ ឃើញថា ល្មមនឹងវិនិច្ឆ័យរកតំណបថា ប្រជាជាតិខ្មែរសព្វថ្ងៃ ភាគខ្លះមានពូជតំណអំបូរពីជនជាតិដែលសព្វថ្ងៃមានជីវភាពរស់នៅស្រដៀងយុគថ្មនៃព្រេងនាយ ។ ពពួកមនុស្សបូរាណអស់នោះ គឺជាមនុស្សដែលមានឈ្មោះថា អូស្ត្រូឡូអ៊ីត មេឡានេសូអ៊ីត Austroloid Melanesoid ។ ប្រជាជន

ដែលហៅថា Austroloid និង Melanesoid នោះ បានដល់អំបូរជាតិនានាដែលសព្វថ្ងៃហៅថា Papuan ; Negritos ; Melanesian ; Semung ។ល។ អំបូរមនុស្សដូចពោលមកហើយនេះឯងបានចោលគំរោងឆ្អឹង និងគ្រឿងប្រើប្រាស់រាត់រាយ ដេរដាសពាសពេញលើភាគទាំង ៤ នៃអាស៊ីអាគ្នេយ៍យើង ។ តមកអ្នកប្រាជ្ញបុរាណវិទ្យា (Archeologits) បានរកឃើញ ហើយអោយយើងជ្រាបថា ពពួកមនុស្សអស់នេះហើយដែលធ្លាប់ឃឹតយកផែនដីអាស៊ីអាគ្នេយ៍នេះ ជាទីអាស្រ័យរហូត តាំងពីយុគថ្មចាស់ ដែលហៅថា យុគប៉ាលីអូលីទីក (Palaeolithic period) ដល់យុគថ្មថ្មី ដែលហៅថា Neolithic ដូចជំរាបមកតាមលំដាប់ស្រាប់ហើយ ។ ជំនាន់យុគថ្មចាស់ និងថ្មកណ្តាល ឃើញថាមនុស្សបូរាណ មិនបានសាងអារ្យធម៌ទុកច្រើនទេ, គេបានរកឃើញត្រឹមតែគ្រឿងប្រើប្រាស់ដែលធ្វើពីថ្ម ត្បូង ឆ្អឹងសត្វ ព្រមទាំងវប្បធម៌ម្យ៉ាង ដែលហៅថា Megalith និង Microlith គឺជាវប្បធម៌ថ្មតម្រៀប ឬថ្មដួរ ; កូនចៅមនុស្សបូរាណពួកនេះ មាននៅទូទៅសព្វថ្ងៃ ។ លោក Janes Hornell បាន តាមកោះនានានេះ បានផ្សាយទៅនៅពាសពេញលើផ្ទៃដី ដែលហៅថាឥណ្ឌាសព្វថ្ងៃនេះ មុនសម័យកាលចូលរុករានថៃជនជាតិអារ្យៈ» ។

សេចក្តីនេះ សអោយឃើញថា ពួកមនុស្សបូរាណដែលជាពូជខ្មែរមួយភាគនេះ ធ្លាប់បានចូលទៅនៅពេញប្រទេសឥណ្ឌា មុនយុគដែលជាតិអរិយកៈចូលមករុករាននៅសម័យដែលប្រទេសឥណ្ឌា មិនទាន់បានកើតជាប្រទេសនៅឡើយម៉្លេះ ។ នៅសម័យនោះ បើតាមលក្ខឋានខាងព្រះពុទ្ធសាសនាប្រាប់ថា ពួកជនដែលនៅមុនជាតិអរិយកៈនេះ មានឈ្មោះថាមិលក្ខៈ គឺជមមិនមានស៊ីវិល័យ ឬមនុស្សថោកទាប ។ ពេលនេះ ពូជខ្មែរត្រូវជនអរិយកៈបង្អាប់ណាស់ គេស្អប់មិនហ៊ានអោយចូលរួមសង្គប់របស់គេ ព្រោះពួកអរិយកៈប្រកាន់ជាតិ ប្រកាន់ថ្នាក់ណាស់ (ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់របស់យើង ព្រះអង្គមិនពេញព្រះទ័យនឹងអំពើឈ្លានពានមនុស្សនៃជាតិអរិយកៈទេ) ។

កស្តុតាងដែលអោយឃើញម្យ៉ាងទៀតថា ពួកមនុស្សអំបូរ Austro Asiatic បានធ្លាប់នៅលើដីដែលសព្វថ្ងៃហៅថាឥណ្ឌានោះ គឺគេបានជួបគ្រឿងប្រើប្រាស់ ដែលហៅថា Shouldered celts Shiuldered Tenen គឺគ្រឿងឧបករណ៍ជាថ្ម មានលក្ខណៈដូច «ដឹងមានស្មា» ជារបស់ប្រចាំពួក Austro Asiatic ។ យុគ Neolithic នេះ នៅពាសពេញត្រង់ទិសជ្រុងខាងជើង ឆៀងខាងកើតនៃផ្ទៃដីប្រទេសឥណ្ឌា និងប៉ែកខាងប្រទេសចិន ព្រមទាំងមានទូទៅនៅលើផ្ទៃដីភាគកណ្តាលនៃអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ។ លោក R.C.Majumdar អ្នកប្រាជ្ញល្បីឈ្មោះម្នាក់ បានពោលថាពួក Dravidian ឬដែលហៅថាអារ្យជននេះ បានចូលរុករានផែនដី ដែលសព្វថ្ងៃមានឈ្មោះថាឥណ្ឌានេះ ពីទិសខាងត្បូងឆៀងខាងលិច ជាហេតុរុញអោយពូជមនុស្សដើមនៅឥណ្ឌាពីមុននេះ ទៅនៅឥណ្ឌាប៉ែកខាងកើត និងខាងត្បូងទៅវិញ ។

លុះចំណេរកាលតមក ពួកមនុស្សដែលត្រូវពួកអរិយកៈបណ្តេញនេះ បាននាំគ្នារត់ភៀសខ្លួនទៅនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ដោយបាននាំអារ្យធម៌ដំនាន់ដើមរបស់ខ្លួនជាប់មកផង ។

ដល់ត្រង់នេះ សូមបញ្ជាក់ថា ពួកមនុស្សដែលហៅថាអំបូរ Austro Asiatic នៅប៉ែកខាងឥណ្ឌាបានរត់មកនៅរួមជាមួយ Austro Asiatic ដូចគ្នា ដែលនៅស្រេចហើយលើផ្ទៃដីអាស៊ីអាគ្នេយ៍នេះ ។ ប៉ុន្តែពួកខាងក្រោយនេះ យើងនៅមិនទាន់ដឹងថា ជាអំបូរជាតិណា, មកពីប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ នៅឡើយទេ ។

រឿងនេះ យើងគួរប្រគល់អោយលោក Eric Seidenfaden ដែលលោកបានមានប្រសាសន៍ក្នុងសៀវភៅមួយរបស់លោក ដែលគេបានប្រែជាភាសាថៃ ឈ្មោះជាតិវង្សវិទ្យា (ធាតិវង្សវិទយ៉ា) ២៤១៩ ទំព័រ ៧ – ៨, សេចក្តីថា : «ប្រមាណ ៣៥០០ ឆ្នាំមកហើយ ជនជាតិដែលនិយាយភាសា Austro Asiatic អំបូរ មន – ខ្មែរ បាននាំគ្នាភៀសខ្លួនពីឥណ្ឌាប៉ែកខាងជើង មកនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍នេះ ។ អំបូរមន – ខ្មែរ ។ ឯឆ្នាំនោះ គេប្រមាណ ៣៥០០ ឆ្នាំមុននេះ ។

ដូច្នេះ ជំនឿកាលពីយូរណាស់ហើយ ដែលថាខ្មែរដើម គឺជាតិឥណ្ឌានេះ ហាក់ដូចជាខុស គួរមានពាក្យស្លោកថ្មីថា ឥណ្ឌាដើម គឺជាតិខ្មែរទៅវិញ ទើបហាក់ដូចត្រូវល្អជាង !

តទៅនេះ យើងត្រូវរកទីកន្លែងដែលអំបូរមន – ខ្មែរ ពីសម័យ ៣៥០០ មុននេះ បានមកនៅលើទឹកដីអាស៊ី ។ តែសូមយល់ថា មុនយុគដែលអំបូរមន – ខ្មែរ ពីដែនដីដែលហៅថាប្រទេសឥណ្ឌាសព្វថ្ងៃមកអាស៊ីអាគ្នេយ៍នោះ មានមនុស្សជាបុព្វបុរសមន – ខ្មែរ បាននៅស្រេចអស់ហើយ ពួកនេះ បើយើងសំអាងទៅតាមល័ក្ខឋានបុរាណវត្ថុ ដែលជីកឃើញនៅ បានឆៀង (និងជំរាបតទៅនៅយុគលោហៈ) បានអោយដឹងថា ពួកមនុស្សដែលនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ពិសេស គឺត្រង់ភូមិភាគផ្នែកណ្តាលនៃអាស៊ីអាគ្នេយ៍ នៅភាគឦសានថៃ និងប្រទេសលាវ មានវប្បធម៌ខ្ពស់ណាស់ទៅហើយ ។

ដើម្បីជាប្រយោជន៍ក្នុងការស្រាវជ្រាវអំពីកន្លែង ដែលមន – ខ្មែរ មកនៅនោះ យើងត្រូវអាងឯកសារដែលជាប្រយោជន៍ក្នុងរឿងនេះ ហើយសឹមយើងសរុបន័យខ្លះមកនិយាយ ។

(នៅមានត)

ស្រាវជ្រាវដោយ ហៀង វណ្ណារ័ត្ន

តទៅនេះ យើងងាកមកពិចារណាអំពីភូមិភាគដើមកំណើត **មន – ខ្មែរ** *នៅភូមិភាគខាងត្បូងភ្នំហិមាល័យ ដូចតទៅ* :

ភ្នំហិមាល័យ (Himalayas) *ជាភ្នំធំ មានជួរវែងអន្លាយ ប្រចាំអាស៊ីភាគកណ្តាល តាំងនៅរវាងប្រទេសទីបេត៍* (Tibet) *ឥណ្ឌា និង ប៉ាគីស្ថាន* (Pakistan) ។ *ជួរភ្នំដ៏វែងអន្លាយនេះ បើវាស់ពីទីដើមកំណើតទន្លេហិណ្ឌូ* (Indus) *ដែលនៅប៉ែកខាងជើង ជួរភ្នំខាងត្បូងឆៀងខាងលិចប្រទេសទីបេត៍ ត្រង់ម្តុំភ្នំកៃលាស* (Kailas) *មកដល់ទីដើមកំណើតទន្លេព្រហ្មបុត្រ* (Brahmaputra) *ដែលមានពីកើតនៅត្រង់ចុងជួរភ្នំហិមាល័យ ខាងកើតឆៀងខាងលិចប្រទេស មានប្រវែង ២.៤០០ គីឡូម៉ែត្រ មានកំពូលខ្ពស់ ៨.៨៨២ ម៉ែត្រ ។ កំពូលភ្នំទាំងឡាយនេះ មានលក្ខណៈធំខ្ពស់ស្កឹមស្កៃ តាំងនៅខាងត្បូងវាលធំទីបេត៍ ។ នៅប៉ែកខាងជើងនៃជួរភ្នំធំ ៗ នេះ គឺជួរភ្នំ* Kun-Lun *ដែលតាំងនៅក្នុងអាណាខេត្តប្រទេសទីបេត៍ ។*

នៅទិសខាងជើង បន្ទាប់ពីជួរភ្នំយក្សនេះ មានកន្លែងធំ ៗ ពីរកន្លែង ដែលយើងគួរយកមកពិចារណា នូវដើមកំណើតអំបូរជាតិយើង : *កន្លែងទី ១ គឺ ប៉ាមីរ* (Pamir) *ទី ២ គឺ កស្មីរ* (Kashmir) ។

Pamir : *ឈ្មោះកន្លែងនេះ អ្នកស្រុកនៅទីនោះ ហៅថា* Bami (*គួរអោយសន្និដ្ឋានថា តាមច្បាប់កម្លាយភាសានៃនិរុត្តិសាស្រ្ត* (Philology) *ថាមកពីពាក្យថា ឧប្បមេរុ បានដល់ទីខ្ពស់បន្ទាប់ពីភ្នំ សុមេរុ*) *ជាភូមិភាគតាំងនៅលើខ្នងជួរភ្នំចោតសន្ធឹម* (Lofty mountains region) *ឬ ម្យ៉ាងទៀត គេហៅថាដំបូលលោក* (The roof of the world) *ផ្ទៃទីឧប្បមេរុនេះ ភាគច្រើនតាំងនៅក្នុងសហភាពសូវៀត* (*រុស្ស៊ី*) *ភាគតូចពីរទៀត តាំងនៅលើផ្ទៃដីចិន និង អាហ្វហ្គានីស្ថាន* (Afghanistan) ។

ជួរភ្នំខ្ពស់ ៗ ទាំងឡាយដូចជា Himalayas, the Kara Koram, the Kunlun *។ល។ បានមកជួបគ្នានៅទីនោះ ជាហេតុអោយមានឈ្មោះថាបាមីរក្នុត* (Pamir knot) *នៅត្រង់ខាងលិចឧប្បមេរុ ជាប់នឹងជួរភ្នំហិមាល័យ ប៉ែកខាងត្បូង គឺស្រុកកស្មីរ* (Kashmir) ។

Kashmir : *ភូមិភាគនេះ តាំងនៅខាងជើងរដ្ឋបញ្ចាប់* (Punjab) *ខាងកើតជាប់ប្រទេសទីបេត៍, ចិនខាងត្បូង គឺផ្ទៃដីប្រទេសឥណ្ឌា ខាងលិចជាប់ប្រទេសប៉ាគីស្ថាន, ខាងជើងទល់ប្រទេសអាហ្វហ្គានីស្ថាន និងចិន មានទំហំដី ៨៤.៤៧១ តារាងម៉ែល៍ ឬ ១៣៥.១៣៣ គម*២

ពាក្យ Kashmir *នេះ សន្និដ្ឋានថាជាពាក្យតែមួយ និងពាក្យថា កស្មីរ ដែលមានប្រាកដក្នុងអដ្ឋកថាបាលី ភូមិវគ្គនៃព្រះពុទ្ធសាសនា ក្នុងកថានេះថា កស្មីរ ជានគរមួយ ក្នុងចំណោម ២១ នគរ ដែលព្រះពុទ្ធកាលទ្រង់មានព្រះជន្មគង់នៅ បានទ្រង់ផ្សាយសាសនាព្រះអង្គទៅដល់ ។*

ភូមិភាគកស្មីរនេះ កាលពីព្រេងនាយយូរណាស់មកហើយ គង់នៅជាប់ពីផ្ទៃដី ដែលហៅថា ជម្ពូទ្វីប ។ ដែលថាដូចនេះ ព្រោះអ្នកប្រាជ្ញខាងធរណីសាស្ត្រ (Geologist) និងអ្នកប្រាជ្ញបុរាណសាស្ត្រ (Archeologist) ថា ក្រោយជំនាន់លិចទឹកកក ប្រមាណ ១០០.០០០ ឆ្នាំ អាណាបរិវេណដែលតាំងនៅតាមដងស្ទឹងមេគង្គ (គឺចាប់តាំងពីទល់ដែនបញ្ជាប់ ដែលនៅខាងជើងរហូតដល់ផ្ទៃដីអស្សាំ) គង់ជាទន្លេ ព្រោះគេមិនអាចរកឃើញវត្ថុចំណាស់ក្នុងយុគ ប៉ាឡេអូលីទិក (Palaeolithic) សោះ ។

បើដូច្នេះ ឃើញថាប្រទេសឥណ្ឌានៅជំនាន់នោះ គង់បែកជាពីរផ្នែកគឺអាណាបរិវេណប៉ែកខាងជើងទន្លេមេគង្គា ដែលរាប់ចាប់ពីរដ្ឋបញ្ជាប់ដល់កស្មីរ មួយផ្នែកហៅថា ឧត្តរ និងប៉ែកខាងលិចធៀងខាងត្បូងនៃភូមិភាគទន្លេគង្គា តាំងពីរដ្ឋពិហារ រហូតដល់ជាប់ផ្ទៃសមុទ្រ មួយផ្នែកទៀត ហៅថា កោះព្រីង ឬ ជម្ពូទ្វីប ដូច្នេះ ។

ត្រង់នេះ យើងឃើញថា អាណាបរិវេណត្រង់បញ្ជាប់ និងកស្មីរ ជាភូមិភាគមានផ្ទៃដីដោយឡែក ។ ក្នុងគម្ពីរព្រះអភិធម្ម បានប្រាប់ថា នៅសម័យបូរាណមានបួនទ្វីប : ឧត្តរកុរុទ្វីប, បុព្វវិទេហទ្វីប , អមរគោយានទ្វីប និងជម្ពូទ្វីប ។ ដូច្នេះ យើងឃើញថា ក្នុងទ្វីបទាំងបួននេះ មានទ្វីបមួយនៅប៉ែកខាងជើង ឈ្មោះថា កុរុ (ឧត្តរកុរុ = កុរុ នៅខាងជើង) ។ ក្នុងមហាសតិបដ្ឋានសូត្រ ក៏បានប្រាប់ថា ស្តេចចក្រពត្រ ព្រះនាម មន្ធាតុរាជ ធ្លាប់នាំបរិវារដែលតាមស្តេចមកពីទ្វីបទាំងបីដូចពោលនោះ មកតាំងនៅទាំងបីកន្លែងលើប្រទេសឥណ្ឌា គឺពួកដែលនាំមកពីឧត្រកុរុ អោយតាំងស្រុកនៅត្រង់កុរុ (កុរុខាងជើង) ពួកមកពីបុព្វវិទេហទ្វីប អោយតាំងនៅលើផ្ទៃដីទេហរដ្ឋ ពួកមកពីអមរគោយានីទ្វីប អោយតាំងនៅលើផ្ទៃដីដែលហៅ អមរន្តៈ ។

ពាក្យថា កេសមីរ (Kashmir) និង កស្មីរ ជាពាក្យតែមួយពិតប្រាកដ តែយើងសង្ស័យថា ពាក្យថា កស្មីរ នេះ ជាពាក្យតែមួយនិង កុរុ បានឬទេ ? តាមភស្តុតាងបានចង្អុលពីលើមក ដូចបានជម្រាបមកនេះ ឃើញថាជាភូមិភាគតែមួយជាមួយគ្នា គឺនៅត្រង់ភាគខាងជើងនេះម្យ៉ាង ម្យ៉ាងទៀត តាមកម្ចាយភាសា ដែលរេចរឹលរាប់ពាន់ឆ្នាំមកនេះ ឃើញថា ពាក្យទាំងពីរម៉ាត់នេះ ច្បាស់ជាក្លាយពីមួយមកមួយបាន ឧទាហរណ៍ ពាក្យដែលរេចរឹលដូច្នេះ គឺ ឧប្បមេរុ អ្នកស្រុកនៅទីនេះថា បាមីរ (Bamir) អង់គ្លេសសរសេរថា (pamir) (ពាមីរ) ; បារាំងសរសេរថា Palmyr (ពាលមីរ) ឯពាក្យថា សុមេរុ អភិធម្មថា សិនេរុ សរុបថា Kasmir កស្មីរ និង កុរុ ជាពាក្យតែមួយ ។

ពីសម័យបុរាណ គឺអាចនៅក្នុងសម័យដែលមានទន្លេខ័ណ្ឌកណ្តាល រវាងជម្ពូទ្វីប និងភ្នំហិមាល័យនេះ សម័យនោះគឺជាសម័យមុនសាសន៍អរិយកៈ ចូលរុករានឥណ្ឌា ពួកអ្នកកោះជម្ពូទ្វីប មិនដែលមាននរណាហ៊ានឆ្លងទៅត្រើយម្ខាងសោះ ព្រោះទន្លេកាលណោះធំណាស់ បើមាននរណា

បានធ្ងង់ទៅ គង់ស្លាប់គ្មានជីវិតត្រឡប់មកវិញបាន ពួកអ្នកជម្ពូទ្វីបបានត្រឹមតែមើលឃើញកំពូលភ្នំហិមាល័យខ្ពស់កប់ពពកដូច្នេះ អាចគង់គិតថា ភ្នំខ្ពស់អស់នោះ សុទ្ធតែជាទីនៅនៃពួកអ្នកមានឫទ្ធិចេស្តាបារមីខ្ពស់ ទើបពួកគេនាំគ្នាយល់ឃើញថា នៅលើភ្នំខ្ពស់ ៗ នោះ សុទ្ធតែទីនៅរបស់ពួកអ្នកមានឫទ្ធិ ។ កំពូលភ្នំដែលខ្ពស់ជាងគេនោះ គេអោយឈ្មោះហៅថា មេរុរាជ មានស្រះអនោដាត ដែលមានកំផែងកែវ ៧ ជាន់ មានគំពង់មុជទឹក ៤, កំពង់អស់នោះ សម្រាប់ពួកអ្នកវិសេស ដូចជា មាណព, កុម្ភណ្ឌ, គន្ធព, អសុរ, វិទ្យាធរ, កិន្នរ, គ្រុឌ ហើយនិងពួកជដិល ។ រីឯភ្នំដែលមានកំពស់ទាបចុះមកតាមលំដាប់ (ត្រង់ដែលយើងឃើញថា ឧប្បមេរុ) នោះ មានឈ្មោះខុសគ្នា មាន ៧ ជួរ ។ ជួរមួយ ៗ មានឈ្មោះដូចតទៅគឺ : សុទស្សនៈ, ករវិក, ឥសិន្ធរ, យុគន្ធរ, នេមិន្ធរ, វិន័នតកៈ, អស្សកណ្ណ ។ ក្នុងរវាងចន្លោះភ្នំមួយ ៗ មានទន្លេខ័ណ្ឌ មានឈ្មោះដូចគ្នាថា សីទន្តរ ទាំងអស់ ទន្លេអស់នោះមានសរសៃល្អិតណាស់ សូម្បីតែសរសៃតូចមួយរបស់សត្វក្ងោក ក៏អាចលិចទៅបាន ។

ឯដងភ្នំដែលទាបជាងគេ ឬ ដែលមានផ្ទៃរាបល្មមនោះ ជាទីនៅរបស់អសុរ, យក្ខ, វិទ្យាធរ, គន្ធព ឬ ពួកអមនុស្ស ។ ពាក្យថា អសុរ គួរបានដល់ជនជាតិដែលគ្មានសេចក្តីក្លាហាន គឺមិនអាចស៊ូ ។ បើពិចារណាតាមប្រវត្តិសាស្ត្រឥណ្ឌា តាមគម្ពីរព្រះវេទ ក៏ឃើញថាពួកជនជាតិ អរិយកៈ មានចូលមកវាយពួក មិលក្ខៈ ពីទិសខាងជើងឆៀងខាងត្បូងនៃតំបន់ដែលហៅថាកស្មីរដែរ ។ ពួកអ្នកស្រុកដើម ឡើពួកមិលក្ខៈ ដែលពួកអរិយកៈ បង្អាប់ថាជាទាសៈទស្សនេះ បានចាញ់ដៃពួកអរិយកៈ ហើយនាំគ្នារត់មកនៅពត់រាយក្នុងភូមិភាគ ដែលហៅថា ទក្សិណរធសោល (ខាងត្បូង) ។ សេចក្តីនេះ ឃើញថាត្រូវនឹងទស្សនៈលោកអ្នកប្រាជ្ញប៉ែកខាងបុរាណសាស្ត្រ និងប្រវត្តិសាស្ត្រ ដូចពោលហើយថា ពួកអំបូរមន – ខ្មែរ បាននាំគ្នារត់មកពីភាគខាងជើងភ្នំហិមាល័យ ហើយបានមកនៅភាគខាងត្បូង រហូតដល់អាស៊ីអាគ្នេយ៍យើងនេះ ។

ដល់មកត្រង់នេះ ខ្ញុំសូមសរុបសេចក្តីថា ពាក្យថា កុមេរុ អាចក្លាយ

ទៅជា { ក៊ុរុ
កស្មីរ
Kashmir } បានហើយ បើយើងចាប់សេចក្តីកស្តុតាងទាំងឡាយ ដូចពោលមកហើយនេះថា អំបូរមន – ខ្មែរ បានមកពីខាងជើងភ្នំហិមាល័យ ដូច្នេះមែន ក៏ឃើញថា តំបន់ខាងជើងភ្នំហិមាល័យ គួរជារដ្ឋកស្មីរ ។ ពាក្យថា កស្មីរ និង ពាក្យថា ខ្មែរ នេះ ស្រដៀងគ្នាណាស់ គួរអោយចាប់អារម្មណ៍យ៉ាងសមហេតុផលថា ពាក្យថា កស្មីរ ស្រដៀងនឹងពាក្យថា កមីរ ។ ពាក្យថា កមីរ នេះ មានប្រាកដនៅក្នុងសិលាចារឹកចាម (ដូចធ្លាប់អាងមកពីមុន ៗ ស្រាប់ហើយ) ពួកទូតចិន នៃគ្រិស្តសតវត្ស

ទី ៧ បានហៅខ្មែរថា គិមិ (Ki-mir) ដូច្នេះ ឬដែលចិនកន្តាំង ហៅថា គិមិត ។

ពាក្យ កមីរ ក្នុងសិលាចារឹក មានលក្ខណៈជិតដូចពាក្យថា កស្មីរ ជាទីបំផុត ឃើញថាពាក្យ កមីរ នេះ គង់មានកម្លាយរេចរឹលដូចពាក្យឯទៀតដែរ ។ តាមប្រវត្តិសាស្ត្រគ្រប់មជ្ឈដ្ឋាននៃអ្នកប្រាជ្ញ ប្រាប់ថា បុព្វបុរសជាតិ កមីរ នេះ មកពីឥណ្ឌា ។ ដូច្នេះ បើអ្នកប្រាជ្ញខ្មែរ ចិន និងអឺរ៉ុប បានទទួលស្គាល់ ថា កមីរ នេះ គឺជាតិ ខ្មែរ នោះឯងហើយ យើងក៏គួរទទួលថា ពាក្យថា «ខ្មែរ» នេះ គឺជាពាក្យតែមួយ នឹងពាក្យថា «កស្មីរ» នេះដែរ ។

ឥឡូវនេះ គឺបានសេចក្តីកាន់តែច្បាស់ហើយថា ជនជាតិដែលភៀសខ្លួនមកពីខាងជើងភ្នំ ហិមាល័យ ក៏គឺជនជាតិអំបូរខ្មែរតែម្តង ព្រោះយើងសំអាងទៅតាម

១- មិត្តអ្នកប្រាជ្ញ

២- ប្រវត្តិសាស្ត្រយុគថ្ម

៣- ទីស្ថាន

៤- កម្លាយពាក្យរេចរិល ផ្លូវនិរុត្តិសាស្ត្រ (Philology)

កម្លាយពាក្យនេះ មានដូចតទៅ : ខ្មែរ ខ្មេរ ក្មេរ កមីរ កុរុ កុមេរុ ដូច្នេះ ។

ខ្ញុំមានទស្សនៈដូច្នេះ គឺគ្រាន់តែលើកយកមកជូនអស់លោក និងប្អូន ៗ អនុជនពិចារណា ដើម្បីជាផ្លូវរកដើមកំណើតប្រវត្តិសាស្ត្រជាតិ តែប៉ុណ្ណោះ ។

តាមទស្សនៈដែលសមគួរទៅតាមហេតុផលខាងលើនេះ តើអស់លោក និងប្អូន ៗ យល់ថាតើ **មន** និង **ខ្មែរ** អ្នកណាកើតមុន ? តាមទស្សនៈខ្ញុំ, ខ្ញុំសូមជម្រាបយ៉ាងផ្តាច់ព្រាត់ថា កាលដើមឡើយ ពាក្យថា **មន** មិនទាន់មានប្រាកដទេ ។ **មន** ឬជាតិដែលនិយាយភាសាអំបូរ **ខ្មែរ – មន** ទាំងឡាយ កាលជំនាន់ព្រេងនាយ ដូចបានជម្រាបមកតាមលំដាប់នោះ គង់បានហៅខ្លួនឯងថាជាតិ កស្មីរ ឬ កមីរ តែម្តង ! ឯពាក្យថា មុណ្ឌៈ ក្តី មន ក្តី កើតជាខាងក្រោយទេ ។ ឯពាក្យថា **មន – ខ្មែរ** ទើបតែអ្នកប្រាជ្ញអាឡឺម៉ង់ឈ្មោះ Wilhem Schmidt សន្មតហៅមុនគេបង្អស់ ប្រមាណជិតចិតសិបឆ្នាំមកហើយ ប៉ុណ្ណោះឯង ។ ក្នុងពង្សាវតារយោនកៈ ឬ ក្នុងដំណាក់កាលនៃគម្ពីរចាម ទេវវង្ស ហៅ មន ថា មេង បាលីថា មេង្គបុត្ត (កូនជាតិមេង) ពាក្យថា មេង ស្រដៀងគ្នានឹងពាក្យចិនទាជីវ ដែលហៅខ្មែរយើង បច្ចុប្បន្ននេះថា ការមៀង ឬ ការមេង ភាសាវៀត ហៅខ្មែរថា Cao Mien ។ ពាក្យថា មេង្គបុត្ត និងពាក្យ ថា មេង ដែលចិនហៅនោះ ស្រដៀងគ្នាណាស់ ។

ហេតុដែលញែកខ្មែរមួយក្រុមប៉ែកខាងលិច អោយទៅជា មន ហើយញែកខ្មែរខាងកើតអោយ ទៅជា ខម នេះ អាចជានយោបាយ ក្នុងជំនាន់ពុទ្ធសតវត្សទី ១៩ កន្លងមកហើយ ក៏សឹងបាន ។

ដល់មកត្រង់នេះ ខ្ញុំសូមជម្រាបអស់លោក និងប្អូន ៗ ដើម្បីរំលឹកថា «យើងកំពុងតែបណ្ដែតអារម្មណ៍ក្នុងការស្រាវជ្រាវរកអោយឃើញថាតើ ខម និង ខ្មែរ ជាជនជាតិតែមួយ ឬអ្វី ? នៅត្រង់ផ្នែកកណ្ដាល យើងបានរែកញែកអំពីដើមកំណើតមនុស្សនៃយុគថ្មថ្មី ដែលហៅថា Neolithic Period គឺមានអាយុប្រមាណ ៣.៥០០.៥០០ ឆ្នាំ មុនគ្រឹស្តសករាជ ហើយផ្នែកចុងក្រោយបង្អស់ យើងបានមកដល់ចំណុចមួយដែលថា អំបូរ មន – ខ្មែរ ទាំងអស់ បានភៀសខ្លួនរត់ដោយភ័យសង្គ្រាមពីភូមិភាគប៉ែកខាងត្បូងភ្នំហិមាល័យ ត្រង់កន្លែងដែលហៅថា កស្មីរ សព្វថ្ងៃនេះ» ។

តទៅនេះ សូមពិនិត្យតទៅទៀត :

ដំណើរអំបូរមន – ខ្មែរ មកកាន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍

អំពីដំណើរមន – ខ្មែរ រត់ពីដែនខាងត្បូងនៃភ្នំហិមាល័យ មកកាន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ បើយើងពិចារណាតាមលំនាំបុរាណវិទ្យា និងប្រវត្តិសាស្ត្រ ឃើញថា មិនមែនមកម្ដងមួយក្រុមនោះទេ គឺថា រត់ភៀសខ្លួនច្រើនលើក ច្រើនគ្រារាប់មិនអស់ ហើយច្រើនរយសតវត្សផង គឺរាប់តាំងពីយុគថ្មចាស់ដែលហៅថា Palaeolithic Period ចុះមក មុនយុគគម្ពីរព្រះវេទ រហូតដល់សម័យក្សត្រីយ៍កនិស្សកៈ នៃរាជវង្សកុសាណៈ ក្នុងសតវត្សទី ៧ – ៨ ។

នៅប្រទេសឥណ្ឌា ត្រង់រដ្ឋបញ្ចាប់ ដែលនៅជិតកស្មីរនោះ គេបានរកឃើញគ្រឿងប្រើប្រាស់ដែលហៅថា Pebble (ថ្មក្រួស) ក្នុងស្ទឹង Soan ។ វប្បធម៌បែបនេះ ហៅថា Soan Culture មានលក្ខណៈដូច Pebble ដែលបានរកឃើញនៅប្រទេសម៉ាឡេស៊ី និង លាវ ។ រឿងនេះ ធ្លាប់បានជម្រាបមកហើយ ដូច្នេះទើបឃើញថា នៅយុគនោះ ពួកមនុស្សយុគ Palaeolithic មានរត់មកនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ទៅហើយ ។ នៅយុគ Mesolithic ក៏មានរកឃើញគ្រឿងប្រើប្រាស់ជាពូថៅ ថ្មរំលីង ដែលជាស្នាដៃកាន់តែល្អឡើង (Handaxe) ទាំងលើផ្ទៃដីឥណ្ឌា, ថៃ, លាវ, យួន រហូតដល់ឥណ្ឌូនេស៊ី ។ លុះដល់យុគថ្មថ្មី គេក៏បានរកឃើញគ្រឿងប្រើប្រាស់ ដែលហៅថា Shouldered celt លើផ្ទៃដីឥណ្ឌាប៉ែកខាងជើងផុត, និងទូទៅលើផ្ទៃដីអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ។ ដូច្នេះ ក៏ឃើញថានៅយុគថ្មថ្មី ឬ Neolithic Pariod នេះ មានមនុស្សពីឥណ្ឌាមកនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ កាន់តែច្រើនឡើងហើយ ។

(នៅមានត)

សិក្សាស្រាវជ្រាវ ដោយ

ហៀង វណ្ណារត្ន

ការភៀសខ្លួននៃអំបូរខ្មែរសម័យនោះដែលបែកមកខាងត្បូង គង់នៅសភាពមិនចំរើននៅឡើយ ប៉ុន្តែ បើយើងសិក្សាអំពីវប្បធម៌ «បានធៀង» ដែលនៅត្រង់អាណាចក្រគោត្របូរពីដើម ក៏ឃើញថាយុគលោហៈភាគកណ្តាលត្រង់នេះ បានឡើងកាន់ឋានៈជាអារ្យជនមុនភាគឯទៀតនៃអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ព្រោះគេបានជីករកឃើញវប្បធម៌ជីដុត និងជីប៉ាន់លាបពណ៌មានអាយុ ៧០៦៩ – ៦០៧៩ មកហើយ ឃើញថានៅម្តុំត្រង់នេះអាចមានអំបូរមន – ខ្មែរ មកនៅយូរយារណាស់គឺ អាចបានមកពីទិសខាងជើងភ្នំហិមាល័យ មុនជំនាន់ជាតិអារិយកៈមកដេញអំបូរខ្មែរមន អោយចេញពីអាណាបរិវេណទន្លេសិន្ធុ ។

ការភៀសខ្លួនរត់ទៅកាន់អាស៊ីប៉ែកអាគ្នេយ៍ មានបន្តមកច្រើនគ្រានៅសម័យដែលប្រទេសឥណ្ឌាមានប្រវត្តិសាស្ត្រពិតប្រាកដហើយ ។ ការរត់ភៀសខ្លួននៅសម័យនេះ បើពិចារណាតាមលក្ខឋានផ្នែកពុទ្ធសាសនា មានគម្ពីរមហាវង្ស និងមិលិន្ទបញ្ហាជាដើមនេះមួយ, មួយទៀត បើពិចារណាតាមកស្តុតាងជាឯកសាររបស់រាជទូតចិន អ្នកជំនួញជាតិក្រិក និងអារ៉ាប់ ក៏គួរឲ្យឃើញថាការភៀសខ្លួននៅសម័យប្រវត្តិសាស្ត្រនេះ មានមូលហេតុបីប្រការគឺ :

១- មកពីការរកស៊ីចិញ្ចឹមជីវិត,

២- មកពីសង្គ្រាម,

៣- មកពីរឿងសាសនា ។

តទៅនេះ ខ្ញុំសូមទាញរឿងរ៉ាវដែលមាននៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រឥណ្ឌាខ្លះមកពិចារណាដូចតទៅ :

តាមកស្តុតាងដែលបានស្រាវជ្រាវតាមគម្ពីរព្រះវេទ គេបានឲ្យដឹងថា ជនជាតិអរិយកៈ បានផ្សាយឥទ្ធិពលលើផែនដីតាមដងទន្លេសិន្ធុ តាមដងទន្លេគង្គា ហើយបានតាំងអាណាចក្រសំខាន់ ៗ ច្រើនកន្លែង ដែលសំខាន់ជាងគេគឺ អាណាចក្រមគធរដ្ឋ ។ អាណាចក្រនេះ ជាមជ្ឈមណ្ឌលសំខាន់នៃឥទ្ធិពលជនជាតិអរិយកៈ មានអំណាចផ្សាយទាំងផ្លូវពុទ្ធចក្រ និងអាណាចក្រក្នុងសម័យពុទ្ធកាល ។

តមក សម័យដើមពុទ្ធកាល ប្រទេសអៀរ៉ង់ (Iran) ក្នុងសម័យរាជវង្សអាចាមេនីដ (Achaemenid) ក៏បានផ្សាយគ្រប់គ្រងឥណ្ឌាប៉ែកខាងទន្លេសិន្ធុដែរ ជាហេតុនាំអោយមានអ្នកភៀសខ្លួនរត់គេចចេញពីកន្លែងនេះទៅទៀត ។

ក្នុងរយៈសតវត្សទី ៦ មុនគ្រិស្តសករាជ អាណាចក្រគន្ធារៈ (Gandhāra) ដែលនៅប៉ែកលើទន្លេសិន្ធុ មានស្រុកឈ្មោះថាប៉េសវារ (Peshawar) និងរ៉ាវ៉ាល់ពិនឌី (Rawalpindi) បានអោយរាជទូតនាំសារចូលមកថ្វាយព្រះចៅពិម្ពិសារនៃមគធរដ្ឋ – ក្នុងសំបុត្រនោះមិនប្រាកដថាជាអ្វី ប៉ុន្តែដែលដឹង

ទូទៅគឺដែនគន្ធាររដ្ឋ បានត្រូវស្តេចវង្សអាចាមេនាន (Achaemenian) មកវាយ ។ អាណាចក្របរិវេណផ្នែរទន្លេសិន្ធូ បានធ្លាក់ទៅក្នុងកណ្តាប់ដៃអៀរ៉ង់ (Iran) តាំងតែពី ៥២២ – ៤៨៦ ឆ្នាំ មុនគ.ស ម្ល៉េះ ។

តមក ៣២៧ ឆ្នាំមុនគ.ស ព្រះចៅអាឡិចក្សង់ដា (Alexander) មហារាជនៃម៉ាសេដូនា (Macedonia) បានចូលមកពីហិណ្ឌូគូជ ហើយបានវាយយកអាណាខេត្តតាមដងទន្លេសិន្ធូ ដែលពួកអៀរ៉ង់គ្រប់គ្រងនោះទៅវិញ ។ ពេលនោះ អំបូរមន – ខ្មែរ ដែលនៅទីនោះ ក៏បាននាំគ្នារត់គៀសខ្លួនពីភ័យសង្គ្រាម ម្តងទៀត ។

ព្រះចៅចន្ទ្រគុប្ត (៣២១ – ២៩២ មុន គ.ស) នៃរាជវង្សមោរិយៈ ក្រោយដែលអាឡិចក្សង់ដារ (Alexander) មហារាជទ្រង់សោយទិវង្គតហើយ ឥទ្ធិពលក្រេកនៅខាងលិច ឆៀងខាងជើងនៃប្រទេសឥណ្ឌា ក៏អស់ទៅដែរ ។ ក្នុងឆ្នាំ ៣២១ មុន គ.ស ព្រះចៅចន្ទ្រគុប្តបានប្រាបប្រាមដែនដីនានាប៉ែកខាងជើង នៃឥណ្ឌា បានចាត់តាំងអាណាចក្រធំ មានទីក្រុងឈ្មោះបាតលីបុត្រ ។ ពេលនេះ អំបូរមន – ខ្មែរ ក៏គង់រត់ចេញពីរាជភ័យម្តងទៀត ។ តពីសម័យព្រះចៅចន្ទ្រគុប្តមក ព្រះរាជបុត្រទ្រង់ព្រះនាម ពិន្ទុសារ ក៏ទ្រង់សោយរាជ្យត ព្រះអង្គទ្រង់មានព្រះរាជសម្ពន្ធមេត្រីនឹងអាណាចក្រ ប៉ឺសៀ អាណាចក្រនេះ ក៏សុខស្ងប់រហូតមក ។

ប្រមាណ ៣០០ ឆ្នាំមុន គ.ស ព្រះពុទ្ធសាសនាចំរើនរុងរឿងណាស់ នៅប្រទេសឥណ្ឌា ព្រោះមានស្តេចសំខាន់ ៗ ដូចជាព្រះចៅអសោកមហារាជនៃមោរិយវង្ស ជួយឧបត្ថម្ភទំនុកបំរុង ។

ព្រះចៅអសោក (២៧៤ - ២៣៧ ឆ្នាំ មុន គ.ស) ព្រះចៅអសោកជាព្រះរាជបុត្រព្រះចៅពិន្ទុសារ បានត្រូវគេលើកថាជាក្សត្រខ្លាំងពូកែមួយព្រះអង្គដែលមិនងាយរកបានក្នុងលោកនេះ ។ ក្នុងរជ្ជសម័យព្រះបាទអសោកនេះ មានធញ្ញើសឹកសង្គ្រាមជាញឹកញាប់ ដើម្បីផ្សាយរាជអាណាចក្រឲ្យបានរីកធំទូលាយឡើងទៀត ព្រះអង្គវាយបានដែនដីដែលហៅថា អាហ្វហ្គានីស្ថាន បាលីចិស្ថាន កស្មីរ នេប៉ាល់ សិក្ខិម ហើយនិងដែនដីភាគខាងជើងនៃប្រទេសឥណ្ឌាទាំងអស់ គឺរាប់ចាប់តាំងពិដងទន្លេសិន្ធូទៅរហូទដល់ឈូងបេងកាល ប៉ែកខាងលិចរហូតទៅដល់ទន្លេកឫស្ណា ។

ក្នុងឆ្នាំ ២៦២ មុន គ.ស ព្រះអង្គបានលើកទ័ពទៅប្រាបប្រាមពួកក្លឹង្គ ក្នុងរដ្ឋអូរិស្សាដែលនៅក្នុងរវាងស្ទឹងមហានទី និងគោទាវរី ។ ពួកក្លឹង្គបានតស៊ូយ៉ាងមុឹងម៉ាត់ ប៉ុន្តែត្រូវចាញ់នៅទីបំផុត ។ ការប្រយុទ្ធគ្នាពេលនោះជាហេតុធ្វើអោយស្លាប់បាត់បង់ជីវិតនៃទាហានទាំងពីរផ្នែក អស់ច្រើនណាស់ ។ តាំងពីនោះមក ព្រះបាទអសោកទ្រង់មានព្រះទ័យតក់ស្លុតណាស់ ទើបទ្រង់ព្រះតម្រិះយកព្រះពុទ្ធសាសនាជាទីពឹងប្រកាសឈប់ធ្វើសឹកសង្គ្រាមដោយកំលាំងតាំងពីពេលនោះរហូតមក ទ្រង់យកព្រះធម៌ជាធំ ទ្រង់ប្រកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាយ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួន ទ្រង់ផ្សាយបរមរាជានុភាពដោយធម្មានុ

ភាពទៅវិញ ។

ក្រោយរជ្ជសម័យព្រះបាទអសោក ប្រទេសឥណ្ឌាបានថយកិត្យានុភាព ក្សត្រីអង្គត ៗ មក គ្មានបានសាងថ្មីដែអ្វីឡើយ មោរិយវង្សក៏អស់អំណាចក្នុងឆ្នាំ ១៨៤ មុន គ.ស ឬ្រមាណ ព.ស ៣៥៦ ។

ក្នុងជំនាន់ព្រះបាទអសោកមហារាជនេះ មានជនជាតិឥណ្ឌាទាំងអំបូរមន – ខ្មែរ និងពួកឥណ្ឌាដែលហៅថាអរិយកៈ បានភៀសខ្លួនចេញពីប្រទេសឥណ្ឌាច្រើនណាស់ ។ ការចេញពីប្រទេសឥណ្ឌាទៅនៅទៅផ្សេង ៗ ក្រៅប្រទេស គួរអោយសន្និដ្ឋានថា មកពីហេតុ ៤ ប្រការគឺ :

១- មកពីព្រះរាជបំណងរបស់ព្រះបាទអសោក ដែលទ្រង់មានអ្នកប្រាជ្ញរាជបណ្ឌិតទាំងគ្រហស្ថ ទាំងបព្វជិតជួយផ្សាយព្រះពុទ្ធសាសនា ម្ល៉ោះហើយជនជាតិឥណ្ឌាសម័យនោះ ក៏បានចេញទៅកាន់ដែនដីនានាក្រៅប្រទេស ដោយអំណាចរាជានុភាព សុវណ្ណភូមិ ឬអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ជាផែនដីមួយដែលពួកឥណ្ឌាទាំងអំបូរមន – ខ្មែរ និងអរិយកៈបានចូលមកនៅ សម័យនេះផ្ទៃដីអាស៊ីអាគ្នេយ៍នៅមិនទាន់គោកសព្វគ្រប់ដូចសព្វថ្ងៃទេ តែនៅលើទីនានានៃផ្ទៃដីគោក ក៏គង់មានអំបូរមន – ខ្មែរ មកនៅពេញអស់ទៅហើយ ។ គួរឲ្យជឿជាក់ថា ពួកនាគ ឬពួកជនជាតិនាគ ក៏ជាអំបូរខ្មែរមួយក្រុម អាចមកនៅទីនេះមុនគេបង្អស់ ។ ហេតុដែលជឿជាក់ថា នាគជាបុព្វបុរសខ្មែរមួយក្រុមនោះ ពីព្រោះរឿងរ៉ាវនាគនេះ មានទាក់ទងនឹងប្រវត្តិសាស្ត្រយើងជាច្រើនអន្លើ ។ យើងជាអនុជន គួរគប្បីសិក្សាស្រាវជ្រាវរឿងនេះអោយពិតប្រាកដ យើងកំពុងប្រមូលចិត្តយើងក្នុងជំនឿថា «នាគជាសត្វ» តែគួរអោយជឿថា មនុស្ស ឬអំបូរមនុស្សដែលទាក់ទងជាកុលសម្ពន្ធនឹងយើងទៅវិញ ។ សព្វថ្ងៃពូជមនុស្សនាគនេះ មាននៅក្នុងផ្ទៃដីជ្រោយម៉ាឡាយូ និងព្រំដែនឥណ្ឌាភូមា ។

២- ពួកក្រៅសាសនា បានដល់ជនជាតិអរិយកៈ និងអំបូរមន – ខ្មែរ ដែលធ្លាប់កាន់ព្រហ្មញ្ញសាសនារួចមកហើយ តែលុះព្រះបាទអសោកបែរមកទំនុកបំរុងព្រះពុទ្ធសាសនាវិញនោះ ក៏ជាហេតុនាំអោយពួកសាសនាព្រាហ្មណ៍មិនពេញចិត្តទើបរត់ភៀសខ្លួន ព្រមទាំងនាំសាសនាព្រាហ្មណ៍ចូលមកអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ដើម្បីបន្តជំនឿរបស់ខ្លួនលើទីនេះតទៅ ដោយពុំចង់ឲ្យអ្នកណាមកបៀតបៀនបានទៀតឡើយ ។

៣- រត់ភ័យគេចពីសង្គ្រាម ដែលពេលនោះប្រទេសឥណ្ឌារញ្ជួយដោយសេនានុភាពនៃកងទ័ពព្រះបាទអសោក ពួកដែលភៀសខ្លួនមកនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ពេលនោះ មានជនជាតិគ្រប់ជាន់ គ្រប់អំបូរ គ្រប់ភាគីពីប្រទេសឥណ្ឌា ប៉ុន្តែអាចមានពួកវណ្ណៈជាន់ខ្ពស់ ដូចជាវណ្ណៈក្សត្រិយ៍ ហើយនិងព្រាហ្មណ៍ដែលមិនព្រមនៅក្រោមអំណាចព្រះចៅអសោកនោះ ក៏បាននាំគ្នាមករកកន្លែងថ្មីនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ដែរ ដើម្បីតាំងជារដ្ឋធានីថ្មីដោយឡែក ។ ក្នុងដំណាលបូរាណ មានដំណាលសុវណ្ណខូមខាម

ជាដើម ក៏បាននិយាយអំពីព្រះវង្សស្តេចដែលមកពីប្រទេសឥណ្ឌានោះ ហើយដែលបានមកធ្វើធំនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍នោះដែរ ។

៤- ពួកអ្នកផ្សងព្រេង បានដល់ជនដែលចង់រកស៊ីមានបាន ព្រោះឮដំណឹងថា ផ្ទៃដីនៃភូមិភាគអាស៊ីអាគ្នេយ៍នោះដែរ សម្បូរសប្បាយរកស៊ីស្រួលងាយណាស់ បានជានាំគ្នាហូរចូលមក ។ រឿងមកលក់ដូរធ្វើចំការដូច្នេះ គង់មានមកតាំងពីមុនសម័យព្រះចៅអសោកមហារាជក៏សឹងបាន បញ្ហានេះសូមអោយមើលក្នុងជាតកនានាផ្នែកពុទ្ធសាសនា មានមហាជនកជាតក សង្ខព្រាហ្មណ៍ជាតក និងសុសន្ទីជាតកជាដើម ក៏នឹងឃើញសេចក្តីច្បាស់ ។

ប្រវត្តិសាស្ត្រនៃប្រទេសឥណ្ឌា តាំងពី ព.ស ៥៥០ ចុះមកដល់ ព.ស ១០៥០ ឃើញថាជាសម័យច្របូកច្របល់ណាស់ ។ ខ្ញុំសូមលើកមកជូន ដើម្បីជាប្រយោជន៍ក្នុងការស្រាវជ្រាវអំពីអំបូរមន – ខ្មែរ ព្រោះប្រទេសនេះ មានការទាក់ទងនឹងផ្ទៃដើមនៃប្រវត្តិសាស្ត្រជាតិយើងជាច្រើន ។

នៅរយៈក្រោយព្រះចៅអសោកមក មានស្តេចច្រើនអង្គដែរ ប៉ុន្តែអំណាចដែលធ្លាប់មានកាលពីជំនាន់ព្រះចៅអសោកនោះ ដល់មកជំនាន់នេះ ក៏ខ្សោយអំណាចអស់ ។ មជ្ឈដ្ឋានអំណាចនៃប្រទេសឥណ្ឌា បានមកប្រាកដនៅពីរកន្លែងគឺ :

• កន្លែងទី ១ នៅភាគខាងពាយ័ព្យប្រទេស ផ្ទៃដីត្រង់នេះធ្លាក់ទៅក្នុងកណ្តាប់ដៃក្រិក តែតមកបាននៅក្នុងអំណាចជនជាតិសីធៀន (Scythian)

• កន្លែងទី ២ នៅក្នុងភាគកណ្តាលនៃជ្រោយដេកខាន អាណាចក្រដែលរាជវង្សអាន្ធ្រៈបានចាត់តាំងឡើង ទុកណានៅរយៈនេះ ឥទ្ធិពលជាតិបរទេសអាចចូលមកឥណ្ឌាពីខាង (និរតី) ក៏ដោយក៏ប៉ុន្តែ វប្បធម៌ និងប្រពៃណីបែបទមិឡទៅវិញ ហើយបាននៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរាជវង្សអាន្ធ្រៈដែលជារាជវង្សរបស់ឥណ្ឌាដើមសុទ្ធ ។ តមក គឺពីជ្រោយដេកខាន ឡើងទៅដល់រដ្ឋមល្វៈ (Malwa) និងរដ្ឋមហាសាស្ត្រ (Mahārashtra) ទាល់តែដល់ឈូងកាំបេយ៍ (Cambay) មុខស្រុកបុមបេយ៍ (Bombay) ទិសខាងលិច ។ រីឯដែលដីភូមិភាគខាងលិចឆៀងខាងជើង បានផ្ទេរពីដៃក្រិកទៅអោយជនជាតិដែលបុករុកមកថ្មីទៀតគឺ ជនជាតិសកៈ (Saka) ។

ជនជាតិ Saka នេះជាពូជជនជាតិសីធៀន (Scythian) ដែលកាលពីមុនធ្លាប់នៅលើផ្ទៃដីភាគខាងកើតនៃប្រទេសអៀរ៉ង់ (Iran) ។ តមក ត្រូវបានជនជាតិពនេចរ គឺយុយ-ចិ (Youh-chih) បណ្តេញអោយចូលមកនៅប្រទេសឥណ្ឌា រួមជនជាតិយុយ-ចិ ខ្លួនឯងក៏ត្រូវបានពួក ហ្យុង-នូ (Hiong-nu) ការណ៍នេះបានឧប្បត្តិឡើងរវាង ព.ស ២៥ – ២៥០ ។ ដោយអាស្រ័យហេតុនេះឯង ទើបពួកជនជាតិយុយចិ បែកបាក់គ្នា បានមកប្រាកដខ្លួននៅពាសពេញលើអាណាបរិវេណដែលធ្លាប់នៅក្រោមឥទ្ធិ

ពលរបស់ជាតិក្រិក និងអៀរ៉ង់កាលពីមុន ។ តមក ពួកយុយចិនេះ មានឥទ្ធិពលកាន់តែខ្លាំងឡើង ៗ ទើបបានចូលវាយយកដែនដីដែលហៅថា Bactria និង Seistan អោយនៅក្រោមអាណាព្យាបាលរបស់ខ្លួន ។ ដែលដីទាំងពីរនេះ នៅខាងត្បូងប្រទេសអាហ្វហ្កានិស្ថាន រួមទាំងរដ្ឋគន្ធារៈផង រដ្ឋនេះគឺដែនដីដែលហៅថា ប៉េស្វារ (Peshawar) បច្ចុប្បន្ននេះឯង ។ តមក ក្នុងពុទ្ធសតវត្សទី ៦ – ៧ រដ្ឋនានា ដូចជាបញ្ចាបខាងលិច គឺក្រុងតក្កសិលា រដ្ឋកាបិសៈ (Kapisa) គឺអាណាបរិវេណម្តុំរដ្ឋបេគ្រាម (Begram) ក្នុងប្រទេសអាហ្វហ្កានីស្ថាន រដ្ឋបញ្ចាបខាងលិច និងរដ្ឋសិន្ធុ ក៏បានធ្លាប់ទៅនៅក្នុងកណ្តាប់ដៃរាជវង្សកុសាណៈ (Kusāna) ដែលជាពូជជនជាតិយុយចិដដែលនេះ ។

រាជវង្សកុសាណៈនេះ បានតាំងអាណាចក្រយ៉ាងធំ មានអំណាចតាំងតែពីដងទន្លេអកស័ស (Oxus) ដែលជាដែនដីនៅប៉ែកខាងពាយ័ព្យ នៃប្រទេសឥណ្ឌា រហូតដល់អាណាបរិវេណទន្លេគង្គា មានក្រុង Bactaria (បាក់តេរៀ) និងកាប៊ុល (Kabul) ជាមជ្ឈមណ្ឌលទ្រទ្រង់ឥទ្ធិពលនៃរាជវង្សកុសាណៈនេះ ។ អំណាចរាជវង្សនេះ បានផ្សាយទៅដល់រដ្ឋសកឌីយ៉ាណា (Sogdiana) ហើយនិងភាគកណ្តាលនៃទ្វីបអាស៊ី ហើយផ្សាយមកជ្រោយឥណ្ឌូចិនផង ព្រោះនៅទីនេះគេបានរកឃើញសិល្បៈបែបអៀរ៉ង់ (Iran) លាយឡំជាមួយខ្លះ ។ ក្សត្រិយ៍រាជវង្សកុសាណៈ ដែលមានព្រះនាមល្បីជាងគេ គឺព្រះចៅកនិសកៈ (KanisKa) ដែលជាពុទ្ធសាសនិក ហើយអាចជាអ្នកតាំងមហាសករាជឡើងក្នុង ព.ស. ៦២១ ក៏សឹងបាន ព្រោះឆ្នាំនោះគឺជាឆ្នាំដែលឡើងសោយរាជ្យ ។

ចក្រវត្តិនេះ មានអំណាចរុងរឿងប្រមាណ ១០០ ឆ្នាំ តពីនោះ អំណាចបានត្រូវថយចុះ ព្រោះមហាប្រទេសឥណ្ឌាបានត្រូវបែងជារដ្ឋតូចធំជាច្រើន ដោយមានរាជវង្សសកៈឡើងកាន់អំណាចជំទាស់ ។ អាណាបរិវេណក្បែរក្រុងបុមបេយ៍ក៏បានត្រូវបែងចែក ហើយនៅពេលជាមួយគ្នានោះអាណាបរិវេណប៉ែកខាងត្បូងនៅក្រោមឥទ្ធិពលរាជវង្សអាន្ធារៈ ក៏ត្រូវបានបែងចែកជា ២ ភាគ ក្នុងពុទ្ធសតវត្សទី ៨ ។ តមក រាជវង្សសំខាន់របស់ប្រទេសឥណ្ឌាមួយទៀត គឺរាជវង្សគុប្តៈ (Gupta) បានរួបរួមប្រទេសឥណ្ឌាជាថ្មីម្តងទៀត ។

ក្នុងយុគសម័យនេះ ប្រទេសឥណ្ឌាបានចំរើនលូតលាស់ក្នុងវិស័យសេដ្ឋកិច្ច ជាទីបំផុត មានការទាក់ទងតាមផ្លូវពាណិជ្ជជាមួយប្រទេសនានា ដែលនៅភាគខាងលិចនៃទ្វីបអាស៊ី ហើយនិងដែនដីម្តុំទន្លេមេឌីធើរេនាន (Mediteranian) ក្នុងទ្វីបអឺរ៉ុប ។ ក្រៅពីនេះមានការទាក់ទង និងប្រទេសនៅប៉ែកទន្លេភាគខាងត្បូង នៃទ្វីបអាស៊ីផងដែរ ។ ការទាក់ទងដូច្នេះ យើងដឹងមកពីការជីករកឃើញកស្តុតាងតាមអាណាបរិវេណទូទៅបានយ៉ាងច្រើនលើសលប់ ។ កស្តុតាងដែលបានរកឃើញនៅក្រុងតក្កសិលា ជាហេតុឲ្យឃើញច្បាស់ពីការទាក់ទងរវាងប្រទេសឥណ្ឌា និងប្រទេសមេសូប៉ូតាមី ក្នុងរយៈ

១០០ ឆ្នាំមុនពុទ្ធកាល រហូតដល់សម័យពុទ្ធកាល ។ ការទាក់ទងរវាងប្រទេសឥណ្ឌា និងអៀរ៉ង់ (Iran) បានមានឡើងតាំងពីពុទ្ធសតវត្សទី ១ ហើយនិងការទាក់ទងរវាងប្រទេសក្រិក បានមានឡើងប្រមាណពុទ្ធសតវត្សទី ២ ។ វត្ថុកស្តុតាងដែលបានរកឃើញត ៗ មក បានជាសាក្សីអោយឃើញច្បាស់នូវការទាក់ទងយ៉ាងទូលំទូលាយផ្នែកពាណិជ្ជកម្មក្នុងសម័យនោះ ។ ក្រៅពីប្រាក់រៀលរោមន៍ដែលបានរកឃើញទូទៅក្នុងប្រទេសឥណ្ឌា ហើយគេបានជីកឃើញវត្ថុគ្រឿងប្រើប្រាស់ ធ្វើដោយដៃពីកំបោរដែលជារបស់ក្រិក – រោមន៍ ឬវត្ថុដែលបានមកពីក្រុងអាឡិចសានដ្រា (Alexandria) ប្រទេសអ៊ីហ្សុីប ។ គ្រឿងសំរឹទ្ធិក្រិក – រោមន៍ និងគ្រឿងកែវទាំងអស់នេះ គេបានរកឃើញនៅស្រុកកាពិស៊ី (Kapisi) ឬស្រុកបេក្រាម ដែលជាក្រុងចាស់នៃរដ្ឋកាមិសៈ ។ ស្រុកនេះសព្វថ្ងៃ តាំងនៅក្នុងប្រទេសអាហ្វហ្គានីស្ថានដែលគេបានរកឃើញគ្រឿងប្រើប្រាស់ដែលធ្វើពីខ្មុកជារបស់ចិន ។ ក្រៅពីនេះ នៅមានអំបែងដីដុត និងក្បាលចិញ្ចៀនរោមន៍ជំនាន់ព្រះចៅអគ័សតុ័ស (Augustus) ហើយនិងព្រះចៅគ្លូឌិស (Claudis) ក្នុងពុទ្ធសតវត្សទី ៦ ។ របស់អស់នេះ បានរកឃើញនៅភាគខាងត្បូងនៃដែនដីប្រទេសឥណ្ឌា ត្រង់ស្រុកដែលមានឈ្មោះថា អរិកៈមេឌុ (Arikamedu) ហើយនិងស្រុកវីរប័តណាំ (Virapatnam) ជិតស្រុកប៉នទិឆេរី (Pondichery) ក្រៅពីនេះ នៅកូសាំងស៊ីន (Cochinchina) ក្នុងប្រទេសវៀតណាមខាងត្បូង ត្រង់កំពង់ផែខ្មែរបូរាណ ដែលមានឈ្មោះថា អូកែវ (Oc – Eo) នោះ គេបានរកឃៀញក្បាលចិញ្ចៀនប្រាក់រៀល និងគ្រឿងប្រើប្រាស់រោមន៍ សម័យចក្រព័ត្ររោមន៍ ៧ អង្គ ក្នុងរវាង ព.ស. ៦៣៤ – ៧៣៩ ហើយនិងសិល្បៈបែបអៀរ៉ង់ (Iran) ជំនាន់រាជវង្សសស្សានិត ទៀតផង ។

ហេតុនេះ ទើបឃើញថាក្នុងយុគនេះ ប្រទេសឥណ្ឌាមានការទាក់ទងយ៉ាងទូលំទូលាយរវាងប្រទេសក្រិក អៀរ៉ង់ និងប្រទេសនានានៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ។

ខ្ញុំសូមសរុបសេចក្តីនៃការប្រែប្រួល បែកញែកយ៉ាងច្របូកច្របល់ នៃប្រទេសឥណ្ឌានេះអោយខ្លីម្តងទៀត ដើម្បីងាយស្រួលក្នុងការស្រាវជ្រាវ ។

ផែនដីឥណ្ឌាប៉ែកខាងលិចឆៀងខាងជើងបន្តិច គឺត្រង់ដែលហៅថាបុមបេយ៍ រដ្ឋមហារាស្ត្រ រដ្ឋមល្វៈ ជាដើម បានធ្លាក់ទៅក្នុងកណ្តាប់ដៃជនបរទេស គឺជាតិសីធៀន (Scythian) ក្នុងពុទ្ធសតវត្សទី ៥ – ៦ ។ គួរអោយសង្កេតថា រដ្ឋកម្ពុជះ ដែលជាដែនដីជាតិអំបូរមន – ខ្មែរ បានទៅតាំងនៅក្រោយពីការរត់ភៀសខ្លួនពីរដ្ឋកស្មីរនោះ ក៏បាននៅក្រោមអំណាចជាតិបរទេសដែរ ព្រោះស្រុកនោះនៅខាងត្បូងគន្ធារៈរដ្ឋ នៅឆ្នេរសមុទ្រខាងជើងក្រុងបុមបេយ៍ សព្វថ្ងៃហៅថា គុជរដ្ឋ ។ កាលពីជំនាន់ដើម គុជរដ្ឋនេះ មានឈ្មោះថារដ្ឋវលភី ឬអាណាចក្រវលភី ។ រីឯស្រុកកម្ពោជៈនោះ ព្រះអង្គបានតាំងក្រុមមួយឈ្មោះថាទ្វារកៈ ដល់មកជំនាន់សីធៀនមកគ្រប់គ្រង អំបូរមន – ខ្មែរអាចមិនពេញចិត្ត ទើបរត់ភៀស

ខ្លួនចេញមក ប៉ុន្តែបន្តិចបន្តួចទេ ។ តមក ភាគខាងលិចនេះបានផ្ទេរអំណាចទៅអោយរាជវង្សអន្ទារៈ ដែលមកពីដេកខានទិសខាងត្បូងទៅវិញ ក៏អាចជាហេតុអោយអំបូរមន – ខ្មែរ ដែលនៅត្រង់នេះមានការភិតភ័យម្តងទៀត ប៉ុន្តែអាចមិនជាប៉ុន្មានដែរទេ ។

ភូមិភាគខាងពាយ័ព្យ ត្រង់ដងស្ទឹងសន្ធូ កស្មីរ បញ្ចាបជាដើមដែលជាកន្លែងអំបូរមន – ខ្មែរ នៅពីជំនាន់ដើមនោះ បានផ្ទេរអំណាចពីកណ្តាប់ដៃក្រិកដែលបានបន្តពូជពីអាឡិកក្សិនដារ (Alexandra) នោះ អោយមកនៅក្រោមអំណាចជាតិបរទេសថ្មី ដែលមានឈ្មោះថាសកៈទៅវិញ ដែលមានពូជមកពីជាតិសីធៀន ។ ពួកនេះ កាលដើមនៅត្រង់តំបន់ខាងកើត នៃប្រទេសអៀរ៉ង់ តែ តមកត្រូវពួកយុយចិបណ្តេញចេញមក បានមកមានឥទ្ធិពលលើដែនដីអំបូរមន – ខ្មែរ ប៉ែកខាងជើងនោះឯង ។ រីឯពួកយុយចិនេះ ពីដំបូងបានត្រូវពួកហ៊ុន (Hun) បណ្តេញចេញពិដែនដីម៉ុងហ្គោល ហើយបានមកជ្រែកនៅពាសពេញលើផ្ទៃដីប្រទេសឥណ្ឌា ។ តមក ពួកនេះមានមហិទ្ធានុភាពកាន់តែខ្លាំងឡើង ៗ ទាល់តែមានអំណាចគ្របសង្កត់លើដែនដីនានាដែលនៅជិតខាង គឺរដ្ឋបាក់ទ្រា (Bactria) និងសេស្តាន (Seistan) ដែលសព្វថ្ងៃនៅក្នុងដែនដីប្រទេសអាហ្វហ្គានីស្ថាន(Afghanistan) ។ រដ្ឋគន្ធារៈ, ប៉េសវ៉ារ (Peshawar) ក៏បាននៅក្រោមឥទ្ធិពលពួកយុយចិដែរ ។ តមក ដែនដីដងទន្លេសិន្ធូ គឺក្រុងតក្កសិលា (ដែលធ្លាប់ជាទីក្រុងនៃអំបូរមន – ខ្មែរ ប៉ែកខាងត្បូងភ្នំហិមាល័យខាងត្បូងពីដើម) រដ្ឋកាបិស (Kapisa) រដ្ឋបញ្ចាប, រដ្ឋទាំងអស់នេះ បានធ្លាក់នៅក្រោមកណ្តាប់ដៃរាជវង្សយុយ – ចិ ដែលមានឈ្មោះថាកុសាណៈ (Kusāna) ក្នុងពុទ្ធសតវត្សរ៍ទី ៦ – ៧ ។

ឥទ្ធិពលនៃរាជវង្សកុសាណៈនេះ មានទូលំទូលាយផ្សាយទៅឆ្ងាយណាស់ រហូតដល់មកជ្រោយឥណ្ឌូចិនយើងនេះ, តែនៅអូកែវ (Oc – Eo) ដែលជាកំពង់ផែខ្មែរបូរាណនេះ បើពិចារណាលើវត្ថុដែលគេបានជីកឃើញ ដូចក្បាលចិញ្ចៀន និងវត្ថុគ្រឿងប្រើប្រាស់ឯទៀត ៗ ជាដើម គួរអោយឃើញថាមានការទាក់ទងរវាងដែនដីត្រង់នេះ និងជាតិអៀរ៉ង់ ហើយនិងជាតិរោមន៍ផង រួចគេអោយជឿថាការទាក់ទងនេះ គង់មានតាំងពីសម័យដើមពុទ្ធកាល រហូតដល់ពុទ្ធសតវត្សរ៍ទី ៨ មុននេះ ។

តទៅនេះ ខ្ញុំសូមវិនិច្ឆ័យតាមទស្សនៈផ្ទាល់ខ្លួនសុទ្ធសាធ ដែលខ្ញុំពុំបានចាត់ទុកថាជាការវិនិច្ឆ័យផ្តាច់ព្រាត់ដោយអោយអស់តែត្រឹមនេះទេ គឺថា អាចមានតុលាការជាន់ខ្ពស់ដែលមានទស្សនៈ, មានភស្តុតាងល្អជាងខ្ញុំរកឃើញ នៅថ្ងៃក្រោយទៀត ។ តុលាការជាន់ខ្ពស់នោះ បានដល់ព្រះតេជព្រះគុណ, អស់លោក និងប្អូន ៗ បញ្ញវន្តជំនាន់ក្រោយនោះឯង ដែលបានស្រាវជ្រាវ ហើយបានវិនិច្ឆ័យដោយមានភស្តុតាងល្អជាង, ប្រសើរជាងខ្ញុំក៏បានដែរ គ្រាន់តែធ្វើដូចម្តេចអោយអស់លោកនិងប្អូន ៗ បានបញ្ចេញនូវគំនិតដែលប្រកបដោយជម្រៅនៃអ្នកប្រាជ្ញក្នុងការស្វះស្វែងរកលក្ខឋានអំបូរជាតិ

យើងអោយបានពិតប្រាកដឡើង ដើម្បីជាប្រយោជន៍ក្នុងការបន្តពូជពង្សរបស់ខ្លួន អោយបានស្ថិតស្ថេរចីរកាលតរៀងទៅ ក្នុងឆាកអន្តរជាតិ ហើយជាកំលាំង ពលំមួយដ៏អស្ចារ្យដល់អនុជនជំនាន់ក្រោយ អោយយល់ថា អំបូររបស់ខ្លួននោះ ជាអំបូរខ្ពស់ ជាអំបូរធ្លាប់មានមហិទ្ធិឫទ្ធិ សែនឡានុភាព ជាអំបូរដែលប្រវត្តិសាស្ត្រប្រាប់ថា មានអារ្យធម៌ វប្បធម៌លូតលាស់មុនគេ នៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ឬអាចនៅអាស៊ីនេះតែម្តង ! ដូចទទៅ :

ប្រទេសឥណ្ឌាដែលមានការផ្លាស់ប្តូរ ច្របូកច្របល់ វរវឹកជាញឹកញយនោះ បានធ្វើអោយអំបូរខ្មែរបែកបាក់ រត់ភៀសខ្លួនទៅនៅពត់ពាយតាមកន្លែងនានា តាំងពីផ្ទៃប្រទេសឥណ្ឌា ដងភ្នំ ដងទន្លេ តាមកោះនានា រហូតដល់អាស៊ីអាគ្នេយ៍នេះ ប៉ុន្តែ ល័ក្ខឋានដែលឃើញច្បាស់ជាចុងបង្ហើយនៃការភៀសខ្លួនអំពីប្រទេសឥណ្ឌាមកកាន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ដូចបានជម្រាបមកតាមលំដាប់អំពីប្រវត្តិសាស្ត្រប្រទេសឥណ្ឌានោះ ក៏ឃើញបានថា នីសតវត្សទី ៦ ទី ៧ ទី ៨ នៃជំនាន់រាជវង្សកុសាណ: អំបូរមន – ខ្មែរបានភៀសខ្លួនចេញពីប្រទេសឥណ្ឌា មកតាំងស្រុកទេសនៅលើផ្ទៃដីអាស៊ីអាគ្នេយ៍នេះទាំងអស់ ។

ការភៀសខ្លួនមកនេះ មិនមែនមកតែខ្លួនទេ គឺថា មាននាំអារ្យធម៌ និងវប្បធម៌ដែលខ្លួនធ្លាប់កាន់នោះមកជាមួយផង ហើយបានមកផ្សាយពេញផ្ទៃភូមិភាគអាស៊ីអាគ្នេយ៍យើងនេះ ទាល់តែមើលទៅហាក់ដូចជាប្រទេសឥណ្ឌាទី ២ តែម្តង ! ព្រោះហេតុដូច្នេះ អ្នកប្រាជ្ញល្បីឈ្មោះនានា មានលោកសេដេស៍, ហ្វីលីពស្ទែន និងលោកប៉េលីយ៉ុត (Pelliot) ជាដើម បានហៅភូមិភាគអាស៊ីប៉ែកអាគ្នេយ៍ថាអាណាចក្រឥណ្ឌាទៅវិញ ដូចគ្នានឹងប្រជាជនខ្មែរជំនាន់បូរាណរហូតដល់សព្វថ្ងៃខ្លះបានហៅស្ថាបត្យកម្ម បដិមាកម្ម ដែកជាថ្មីដែលអស្ចារ្យថា សុទ្ធជាស្នាដៃព្រះឥន្ទ្រទាំងអស់ (ពាក្យថា «ព្រះឥន្ទ្រ» ដែលយើងហៅតាំងពីបូរាណមកគួរអោយសន្និដ្ឋានថា «គឺជនជាតិឥណ្ឌា» នោះឯង) ។ រីឯឈ្មោះនគរផ្សេង ៗ ដែលមានឈ្មោះប្រាកដនៅក្នុងដែនដីប្រទេសឥណ្ឌា ដូចជាឥន្ទ្រប្រស្ថ, តក្កសិលា, កម្ពោជ:, អមរវតី, ចាម្ប៉ា, ទ្វារវតី ក្តីក្ត ក៏ត្រូវបានពួកអំបូរមន – ខ្មែរ នាំមកនៅតាមកន្លែងនានា ដែលខ្លួនបានមកកសាងឥទ្ធិពលថ្មីដែរ ។

ពួកអំបូរមន – ខ្មែរ ដែលរត់ពីក្រុងឥន្ទ្រប្រស្ថ មកនៅលើដងទន្លេមុនា ជិតក្រុងដែល្ហីសព្វថ្ងៃនេះ បានមកតាំងក្រុងឥន្ទ្រប្រស្ថលើផ្ទៃដីលាវ ត្រង់ព្រំដែនសព្វថ្ងៃ ហៅថាប៉ាកហិនបូរ ឆ្នេរខាងកើតទន្លេមេគង្គ ។ គួរអោយជឿថា កុលសម្ព័ន្ធ នៅក្នុងប្រទេសលាវ គង់មានតំណពីពូជឥន្ទ្រប្រស្ថ :

ក្ងវិន	(Loven)	ស៊ិក	(Sork)
លាម៉េត	(Lamet)	សាពូន	(Sapuan)
ង៉េះ	(Ngeh)	ថាប	(Thap)

ង៉ុងបូរ	(Ngung Bo)	តៅអយ	(Tou oi)
ញ៉ាហិន	(Nha Heun)	ថឹ	(The)
ពូណាយ	(Pü Noi)	វ៉ិន	(Ven)

(នៅមានត)

ស្រាវជ្រាវដោយ

ហៀង វណ្ណារត្ន